

Aan het woord...Erik Moesker

Wie ben je?

Mijn naam is Erik Moesker. Een Groninger die in Delfzijl is geboren. Ik zeg altijd wel: 'Met het slik tussen de tenen'. Waar andere kinderen vroeger gingen voetballen, ging ik met de boot van mijn ouders mee. Ik vond het daar altijd erg leuk om met een schepnetje en met krabbetjes te spelen. Toen ik later ging surfen is zo mijn beeld en liefde voor de Wadden ontstaan. Na mijn studie in Groningen heb ik lange tijd in de randstad gewoond, en werkte ik in de filmproductie. Toen ik als locatiescout een locatie in Groningen zocht voor de filmopname van *De Poolse Bruid* en beroepsmatig door het Groninger landschap toerde, is mijn blik geopend voor de schoonheid ervan. Wat mij daarbij opviel is dat Groningers zelf, en noordelingen in het algemeen, vaak met de rug naar de zee staan. Ditzelfde viel mij op als beleidsmedewerker recreatie en toerisme bij de gemeente Delfzijl. Je kunt wel een Werelderfgoed hebben, maar als de bewoners dat niet zo beleven dan is daar nog wel een weg te gaan. Ik vind het hierbij grappig te zien dat voorheen de Waddeneilanden de Wadden waren en nu steeds meer de hele kuststrook erbij wordt betrokken.

Pionieren met voedsel

Op een gegeven moment ben ik overgestapt naar het pionieren met voedsel en ben ik NoordOogst Aquaponics gestart. Aquaponics is in het kort: vissen met groente verbouwen in een korte kringloop. Nederland voldoet niet aan een aantal randvoorwaarden, waardoor het ongeschikt is voor zoete aquaponics en ik niet denk dat dit een grote vlucht gaat nemen. Voor zoutwater aquaponics zijn de mogelijkheden wellicht groter. Dit is nieuw in de wereld en daarom ben ik klein begonnen, met zeewier, wat kabbelende visjes en groenten. Zo kwam ik na verloop van tijd terecht in een hoek met mensen die klimaatadaptief bezig zijn. Dit had ik niet als doel, maar dit kwam toevallig zo bij elkaar. Het ministerie van LNV en de minister spraken over kringlooplandbouw, natuurinclusief en landschapsinclusief. En toen dacht ik, dat is waar ik met zilte teelt al veel langer mee bezig ben en precies waar ik mee bezig wil zijn.

Waar werk je bij NoordOogst Aquaponics aan en met wie werk je daarin samen?

Aanvankelijk stapte ik vrij idealistisch in mijn nieuwe onderneming en dacht een concept te ontwikkelen en voedsel te produceren. Al doende ontdekte ik dat ik meer degene ben die ideeën bij elkaar brengt en een stap verder probeert te krijgen en niet zo zeer de boer. Ik zit in de ontwikkelingsfase van nieuwe teelt en ontwikkel nieuwe voedselproductiemethoden waar nog geen markt voor is. Omdat die markt nog gemaakt moet worden, ben ik afhankelijk van subsidie. In deze fase waarin de producten nog niet marktrijp zijn, is er voor de overheid een belangrijke regiefunctie. Hoewel het zeker de bedoeling is dat de producten marktrijp worden, zoek ik voorsnog naar een aantal schakels in de kringloop om te kijken wat nodig is om het verder te krijgen. Ik zoek samenwerkingen met partijen met dezelfde belangen, zoals kennisinstituten als Van Hall Larenstein, NIOZ of de Wageningen Universiteit. Ik maak een project en kijk of partijen hierbij aan kunnen sluiten. Programma naar een Rijke Waddenzee is daar één van, maar bijvoorbeeld ook provincies en gemeenten.

Zeewiernetwerk

Het zeewiernetwerk is bijvoorbeeld belangrijk voor mij en ik heb overwogen om mij volledig op het zeewier te focussen, aangezien het kansrijk is. Je raakt dan echter wel dat kringloopidee kwijt. Ik heb de keuze daarom nog niet gemaakt. Ik ben wel lid van de groep *North Sea Farmers*. Dit zijn rond de 100 partijen die bezig zijn met zeewier, waaronder bedrijven als Shell, maar ook

kennisinstututen als Deltares. Ik vind dit een hele inspirerende club en wil graag de bijeenkomst nog een keer naar de Wadden brengen. Momenteel ben ik bezig een netwerk aan te boren, niet alleen aan de productiekant maar ook aan de afzetkant.

Wat zijn tot nu toe de meest opvallende resultaten van je proeven?

Het is voor mij een grote prestatie dat ik de eerste ondernemer ben die tussen de Dubbele Dijk actief is. Daarnaast is het gelukt om ondermaatse garnalen in leven te houden. De eerste vrachten die ik ontving waren binnen enkele dagen dood. En de vissers die ze leverden, geloofden ook helemaal niet dat het zou lukken. Maar goed, het is gelukt om ze in leven te houden, maar de belangrijkste vraag: *'kun je ze opkweken van ondermaats naar Premium Size?'* Daar heb je meer tijd voor nodig dan de vier weken die ik nu had.

Het beste resultaat uit vorige projecten is dat ik op land in tanks suikerwier heb op kunnen kweken. In de zeewier sector keken ze eerst vreemd naar mijn proef. Maar ze stonden er echt van te kijken dat ik kleine plantjes uit kon laten groeien tot het formaat dat ze niet meer in de bakken pasten. Het bier wat ik er vervolgens van heb laten maken smaakte ook goed, dat was ook een mooi resultaat. Ik ben een pionier en als iets lukt, dan zijn dat de grootste mijlpalen. In eerste instantie gaat het mij vooral om de kringlopen die ik tot stand wil brengen. Zeegroenten vind ik op dit moment minder interessant. Dat lukt me waarschijnlijk wel als ik daar een areaal van plant.

Wat kun je andere ondernemers aanraden die zich met (garnalen)kweek of zilte teelt willen gaan bezighouden?

Je moet gewoon gaan, je eigen weg kiezen en gewoon doorgaan en doen. Mijn ervaring leert dat je graag samen wilt werken en dat alles pais en vree blijft. Hoewel dit goed en netjes is als je dingen wilt overleggen. Heb ik geleerd dat als je, zeker bij overheden, braaf gaat wachten tot je toestemming krijgt of iemand iets voor je regelt, het lang kan duren. Daarom ben ik iemand geworden die eerst iets doet en achteraf om vergeving vraagt. Dit alles binnen het redelijke natuurlijk. Maar dat is de tip die ik anderen mee wil geven. Je moet gewoon gaan en je zult merken dat als je eenmaal gaat dat anderen achter je aan gaan lopen of je mee gaan helpen. Er zijn veel mensen die nu aanhaken uit allerlei sectoren, waaronder ook de wetenschap. Ook is er veel media-aandacht. En dat past heel erg in mijn strategie om meer in het zicht te werken en een nieuwe manier van denken te bewerkstelligen. Ik ben ook bezig een soort beweging in gang te zetten die ik aan kan jagen. Het belangrijkste is: *'laat je niet te snel uit het veld slaan en ga je eigen weg, ga niet zitten wachten op een ander'*.

Hoe ben je met Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) in aanraking gekomen?

Ik kende Programma naar een Rijke Waddenzee al wel, bij één van de laatste klussen als beleidsmedewerker bij de gemeente Delfzijl werkte ik met natuur maar ook bijvoorbeeld aan het project Kiek over Diek. Ook volgde ik de ontwikkeling omtrent de dijken met interesse, zoals het Programma Eems Dollard 2050. Ik ben na de mislukte aanbesteding rond de Dubbele Dijk met de provincie Groningen in gesprek gebleven. Hierbij heb ik ook advies gegeven hoe het dan misschien anders kon. Hierdoor sprak ik nogmaals met de Provincie Groningen en Programma naar een Rijke Waddenzee. Zij bleken bereid om mee te werken als medefinancier in uiteindelijk een mooie evenwichtige samenwerking.

Hoe zie jij het Waddengebied van de toekomst voor je?

In de buurt van Sevilla ligt *Veta la Palma*. Aan de Waddenkant zou dit als voorbeeld kunnen gelden voor wat we willen verwezenlijken. Een estuarium met vroeger vrij intensieve aquacultuur, waar nu onder druk van een sterke natuur- en gebiedslobby alles naast elkaar bestaat. Het zou fantastisch zijn om in het Waddengebied een soort systeem te laten ontstaan dat in balans is. Waar natuurbehoud en andere belangen hand in hand gaan. Ik zie een soort ecologische manier van extensieve visserij en landbouw, waar wel wat werkgelegenheid en productie uit voort komt.

Wat wil je de lezers van deze nieuwsbrief nog meegeven?

Ik geloof dat wij als mensheid op de planeet niet de eeuwigheid hebben. We zijn er altijd erg goed in geweest om oplossingen te vinden voor de bedreigingen die ons omringen. Daarom denk ik ook dat we gewoon een beetje slim moeten zijn en nadenken. Het is heel erg verleidelijk om een soort nihilistische of cynische blik te krijgen en het bijltje erbij neer te gooien en te denken: *'het zal mijn tijd wel duren'*. Ik denk dat wij onszelf de opdracht moeten geven om te blijven zorgen dat we blijven verbeteren en zo best in staat zijn dingen naar onze eigen hand te zetten. Bedreigingen moeten wij soms ook omarmen. Zaken als klimaatmitigatie en klimaatadaptatie vragen om oplossingen waarvoor we onze menselijke kracht kunnen gebruiken. Daar zou ik iedereen tot willen oproepen. Het Waddengebied is van oudsher een fluïde gebied met allerlei getijdenbewegingen. Ik denk dat we niet al te spastisch moeten doen dat dingen veranderen en dat je alles moet behouden. Er zit dynamiek in. En de vraag is: *'met welke snelheid gaat het veranderen en welke snelheid kunnen we zelf als mens aan?'* Ik denk in ieder geval zelf dat de Wadden langer zullen blijven bestaan dan de mens.